

Подводя итоги, следует отметить, что реалити-шоу, как форма развлечения и социального взаимодействия, исторически привлекали аудиторию своей способностью предоставить зрителям возможность следить за жизнью и взаимодействиями людей в реальном времени. Однако с развитием социальных сетей, которые предоставляют возможность наблюдать за жизнью и активностью других людей через их профили и публикации, этот аспект потребности в реалити-шоу может быть удовлетворен в онлайн-формате, без необходимости участия в специально организованных шоу. В результате 16 базовых желаний о котором говорил Стивен Райс находят отражение в публикациях пользователей Instagram, TikTok. Еще одним дополнением к традиционному реалити является и то, что автор имеет доступ к обратной связи и может отслеживать свои действия. Таким образом, социальные сети предоставляют пользователю широкий спектр возможностей для создания и поддержания социальных связей, обмена информацией, выражения собственного мнения и самовыражения, адаптировав функцию традиционного реалити шоу.

#### **Список использованных источников**

1. New York University Press, 2009, edited by Susan Murray and Laurie Ouellette. Reality TV, remaking television culture,
2. Андрей Курпатов. (2023, September 9). Перестать гнаться и начать жить настоящей жизнью. FOMO [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=VPyobjb00DCQ>
3. Reiss, S., & Wiltz, J. (2004). Why people watch reality TV. Media Psychology, 6(4), 363–378. [https://doi.org/10.1207/s1532785xmep0604\\_3](https://doi.org/10.1207/s1532785xmep0604_3)
4. Kreling, R., Meier, A., & Reinecke, L. (2022). Feeling Authentic on Social Media: Subjective Authenticity Across Instagram Stories and Posts. Social Media + Society, 8(1). <https://doi.org/10.1177/20563051221086235>
5. Электронный ресурс <https://www.instagram.com/urazalin.rustam.blog/>
6. Кристиан Метц, Воображаемое означающее. Психоанализ и кино, 2013 г., 334 стр.

**МАССАЛЫК МААЛЫМАТ КАРАЖАТТАРЫНЫНДА ӨЗГӨЧӨ КЫРДААЛДАРДЫ  
ЧАГЫЛДЫРУУНУН МААНИСИ ЖАНА ТААСИРИ (КЫРГЫЗСТАН,  
КАЗАКСТАНДЫН МЕДИАЛАРЫНЫН МИСАЛЫНДА)**

Л.Гумилев атындагы ЕУУнун журналистика жана саясат таануу факультетинин  
окутуучусу Пернебекова Айжан Пернебековна

Ж.Баласагын атындагы КУУнун коммуникация жана журналистика институтуну  
магистранты Кенжебекова Самара Кенжебековна

Ж.Баласагын атындагы КУУнун коммуникация жана журналистика институтуну студенти  
Шарабидинов Курсантбек Шарабидинович

**Аннотация:** Жалпыга маалымдоо каражаттарынын жардамы менен түрдүү өзгөчө кырдаалдар. табигый кырсыктар маалыматтык-коммуникациялык резонанс алат, ал же катастрофалык кесепеттерди күчөтөт, же өзүн депрессиядан, апатиядан, башкача айтканда социалдык чөйрөнүн психотерапиялык түрүн ишке ашырат. Өзгөчө кырдаалдар жөнүндө маалымат, эреже катары, күнүмдүк турмуштун башка окуяларын чагылдырууда үстөмдүк кылат, бул маалымат мейкиндигинде алар жөнүндө маалыматтын өсүшүнөн көрүнөт. Аталган темада маалымат, жаңылыктарды чагылдыруудагы маани бере турган маселерге токтолуу менен Кыргызстан менен Казакстандын ММКларынын ишмердүүлүгүнө токтолобуз.

**Негизги сөздөр:** экстремалдуу журналистика, өзгөчө кырдаал, терроризм, ӨКМ, репортаж, сюжет, табигый кырсык, суу ташкын, психология ж.б.

Дүйнө жүзүндө ар түрдүү табигый кырсыктар, жайылган оорулардын түрлөрү жана башка бир топ өзгөчө абал киргизиле турган жагдайлар күн санап көбөйүүдө. Бул учурда жалпыга маалымдоо каражаттарынын ишмердүүлүгүнүн негизинде коомду маалымат менен камсыз кылып, жагдай менен тааныштырып, алдын алуу шарттарына жардам көрсөтөт.

Учурда табигый кырсыктардын саны көбөйүп, аларды интернет басылмалары, башкача айтканда социалдык тармак, блогерлердин баракчалары байма-бай чыгарып, адамдын психологиясына таасир тийгизип келет. Ал эми салттуу массалык маалымат каражаты даярдаган материалдар интернетке салыштырмалуу бир топ айырмаланып, далилдүү жана Өзгөчө кырдаалдар министрлигинин (ӨКМ) адистери тарабынан такталган маалыматтын болуусу менен өзгөчөлөнөт.

Өзгөчө кырдаал – бул тигил же бул объекте адам өмүрүнө коркунуч туудурган кырдаалды түзүүчү шарттардын жана жагдайлардын жыйындысы, кырсыктын же катастрофанын, коркунучтуу жаратылыш кубулушунун натыйжасында пайда болгон аймак (акватория).

Эксперттер өзгөчө кырдаалга алып келиши мүмкүн болгон себептердин бир нече негизги топторун аныкташат: адамдык ката (бир адамдын же адамдардын тобунун катасы); башкаруу структурасын туура эмес уюштуруудан келип чыккан башкаруу катасы; социалдык-экономикалык жана коомдук-саясий себептер (дефолт, популярдуу эмес мыйзамдар, согуштар ж.б.); технологиялык ката (механизмдердин бузулушу же бузулушу); табигый кырсыктар (ураган, тайфун, жер титирөө, өрт ж.б.у.с.).

Өзгөчө кырдаалдарга: согуштар жана алардын кесепеттери, террордук актылар, массалык баш аламандыктар, ошондой эле техногендик жана транспорттук кырсыктар, эпидемиялар (антропогендик себеп боюнча) кирет [10].

Өзгөчө кырдаал учурун телекамералар дайыма эле тартып ала албайт. Бирок, видеокөзөмөл тутумдарынын өнүгүшү менен окуянын учурлары тартылып калууда. Кырсык болушу ыктымалдыгы жогору болгон аймактарда камералар орнотулуп, анын санынын көбөйүшү окуяны ачып берүүгө жардам берип жатат. Аны менен катар окуяга күбө болгондор тартып алган учурлар бар. Өзгөчө кырдаалдын өзүн (террордук актылар), техногендик жана табигый кырсыктар, аскердик операциялар ж.б. окуяларды түз тартып алуу мүмкүн болбойт. Эгерде телеканалда өзгөчө кырдаалдын өзүндө видео жазуу, сүрөткө тартуу же аудио жазуу (мисалы, авиакырсык учурунда учкучтардын сүйлөшүүсү)

болсо, аны колдонуу өзгөчө кырдаал тууралуу материалды көрүүчүлөр үчүн кызыктуу кылат.

Жооптуу кызматкерлер өзгөчө кырдаал тууралуу маалыматты жашырууга гана укугу жок, аны мүмкүн болушунча коомчулукка, анын ичинде жалпыга маалымдоо каражаттары аркылуу да жеткирүүсү зарыл. Бүгүнкү күндө маалыматты жашыруу учурлары азайып баратат, бул көбүнчө коммуникациянын өнүгүшүнө байланыштуу [1].

ЖМК маалыматтагы боштукту толтурууга жана жалган маалымат менен күрөшүүгө жардам берет. Тажрыйба көрсөткөндөй, массалык маалымат каражаттары саламаттыкты сактоо кризистерин учурунда адамдарды тынчтандыруу, дүрбөлөңгө түшпөө жана коомду кырдаалды жакшыртууга түрткү берүү менен маанилүү роль ойной алат.

Маалымат иш жүзүндө болушу керек. Өзгөчө кырдаалда жалпыга маалымдоо каражаттары көбүнчө жалпы маалыматты (мисалы, жабырлануучулардын саны жана таралышынын масштабы) жана терс маалыматтарды (адамдардын азап-тозогу, өкмөттүн жана башка жооптуу адамдардын каталары) чагылдырышат. Бирок, кризис учурунда, биринчи кезекте, адамдарга пайдаланууга боло турган маалымат керек.

К.Могенсендин айтымында, экстремалдык кырдаалда аудиторияга өз убагында маалымат берүү өзгөчө маанилүү. Экстремалдуу окуя тууралуу маалыматтын жоктугу калкты кооптуу сезип, дүрбөлөңдүн жайылышына алып келиши мүмкүн. Адамдарды жана элдерди бөлгөн стереотиптерди жана мифтерди көп кайталаган ушактар зордук-зомбулукка түрткүсү мүмкүн. Ошондуктан, кризис маалында журналисттер маалыматты кантип алат деген суроо маанилүү. И.А. Куксин акыркы кабарларды чагылдырган журналисттик материалдын сапатынын индикаторун журналисттин колунан келген бардык ыкмалар менен окуяны ишенимдүү, объективдүү жана мүмкүн болушунча толук чагылдыруу катары кароону сунуштайт. Журналист окуя болгон жерде жана андан тышкары ал тарабынан алынган реалдуу, визуалдык тастыкталган фактыларга таянышы керек.

Албетте, өзгөчө кырдаалдар аудиторияны да, жалпыга маалымдоо каражаттарын да кызыктырат, бирок аларды чагылдыруу калкка да терс таасирин тийгизиши мүмкүн. Демек, тынч болуп, жарандардын багытын бузуп албаш үчүн журналист болуп жаткан окуяларга объективдүү баа берип, окуяларды толук чагылдырып, маанилүү роль ойной турган фактыларды жашырбашы керек. Кырсыктар тууралуу материалдар коомго абдан чоң психологиялык таасир тийгизээрин эстен чыгарбоо керек, андыктан кырсыктардын терс таасирин чагылдырган сүрөттөрдү кыянаттык менен пайдаланбоо керек. Мындан тышкары, журналист мыкаачылык жана зордук-зомбулук көрсөтүүдө ашыкча сенсациядан жана натурализмден алыс болушу керек, аудиториянын моралдык жана диний сезимдерин сыйлашы керек [5].

Өзгөчө кырдаалдарды чагылдырууда журналисттер социалдык жоопкерчилик тартат: фактыларга кайдыгер мамиле кылуу, окурмандардын, радио угуучулардын жана телекөрүүчүлөрдүн көңүлүн зордук-зомбулук актыларынын деталдарына, анын ичинде аудиовизуалдык көрүнүштөргө буруу. Мындай маалыматты таратуу массалык дүрбөлөңгө, баш аламандыкка, улуттук, расалык, диний же башка кастыкты козутууга алып келиши мүмкүн [10].

Орусиялык изилдөөчү Пронина К.К. “Орусиялык басма сөздө экстремалдык окуяларды чагылдыруу” эмгегинде “ММК коомдук пикирди калыптандыруунун негизги субъекти катары каралат” деп жазат. Ишенимдүү маалыматтын жоктугу коомдук пикирдин ушак сыяктуу ишенимсиз маалыматтардын негизинде калыптанышына алып келет [6].

Сейсмология институтунун маалыматына ылайык, 23-январь түнү, саат 00:09да Кыргызстандын жана Казакстандын аймагында жер титирөө катталган. Бул тууралуу өзгөчө кырдаалдар министрлиги (ТЖМ) өзүнүн пресс-службасы аркылуу кабарлаган. Ошол эле учурда элди дүрбөлөңгө салып социалдык тармактарда (WhatsApp, Instagram, Facebook ж.б) “жер силкинүүнүн экинчи толкуну болот” деген жалган маалымат таралган.

Экинчи толкун тууралуу маалыматтар чындыкка дал келбей турганын ӨКМ мындай деп эскертти: “Урматтуу жарандар! Социалдык тармактарда жер титирөөнүн кайра катталышы мүмкүн экендиги тууралуу тарап жаткан фейк маалыматка ишенбөөгө жана дүрбөлөңгө түшпөөгө чакырабыз”.

Tengrinews.kz басылмасы “Жер титирөөдө Алматылыктар кандай фейк кабарларды жөнөтүштү?” темасында изилдөө жүргүзүп, төмөнкүдөй жагдайларга токтолгон: 23-январга караган түнү Алматыда күчү 5 баллга жеткен жер титирөө катталды. Кимдир бирөө Аль-Фараби көчөсүндө эки көп кабаттуу үй урап түшкөнүн кабарлады. Бирок, бул маалыматты Өзгөчө кырдаалдар кызматы четке кагып, кыйроолор жана кыйроолор жок экенин билдирди [15].

Кыргызстандын мисалындай эле, эң көп жөнөтүлгөн билдирүү таңкы саат 05:00до дагы жер титирөө болорун билдирген белгисиз адамдын аудиосу болгон. Төтөншө жагдайлар башкармалыгынын башчысы Нурлан Атыгаев расмий түрдө: “Учурда эртең мененки саат 5тер чамасында кайталанган кыйратуучу жер титирөөлөр боюнча туура эмес, жалган маалыматтар тарап жатат. Сиздерден сабырдуулукту сактап, расмий адамдарга гана ишенүүнү суранабыз. Сейсмология институтунун болжолдуу маалыматына ылайык, учурда кайталануучу жер титирөөлөр болжолдонбойт”, - деген.

Фейк жаңылыктар жаңы көрүнүш эмес, бирок анын укуктук статусу жакында эле пайда болду. Тез тараган жаңылыктар доорунда жалган маалыматтардын таралышы саясатка, экономикага, жада калса бүтүндөй мамлекеттердин коопсуздугуна таасирин тийгизүүдө.

Жалган маалымат алуу жана атайылап жалган маалыматтарды берүү (мындай тактиканы, мисалы, согушуп жаткан тараптар душманга туура эмес маалымат берүү үчүн колдонушат) да өзгөчө кырдаалдардын зонасында иштөөнүн мүнөздүү өзгөчөлүгү болуп саналат.

Пропаганда – каалаган коомдук пикирди калыптандыруу жана коомдук аң-сезимди манипуляциялоо максатында көз караштарды, фактыларды, аргументтерди, ушактарды, маалыматтарды (анын ичинде бурмаланган) же атайылап жалган маалыматтарды таратуу.

Мисалы, кыргыз-тажик чек-арасында болуп жаткан жагдайга карата пропаганданын согуштук түрү жүргөн. Кыргыз-тажик чек арасындагы окуялар эки өлкөдө эки башка өңүттө чагылдырылган. Кыргызстан тараптан “Factcheck.kg”, “МедиаХаб”, “Темиров LIVE”, “Политклиника”, “Булак”, “Баштан башта” ресурстары чек арада тажик тарап биринчи кол салганын фото-видео факттар, космостон алынган сүрөттөр менен далилдеген иликтөөлөрдү даярдады.

Белгилей кетчү жагдай, “Ховар” маалымат агенттиги жергиликтүү журналист Негматулло Мирсаидовдун пикирин жарыялады. “Тажикстандын Бободжон Гафуров районуна караштуу Овчи Калъача айылындагы мечитке намаз маалында учкучсуз учактар менен аткылоону ырайымсыз террордук акт деп атоого болот”, - деген Мирсаидов. Тажик жарандары социалдык тармактар аркылуу өрттөлдү делген ал мечиттин сүрөтүн таратып, Кыргызстан талкалап салганын жазып чыгышты. Кыргызстандагы “Марал” радиосунун журналисттери бул маалыматтын чын-төгүнүн текшерип, ал Сириянын Алеппо шаарындагы “Омейяд” мечити экенин тактаган. Эки тарап тең бирин-бири “агрессор”, “тышкы душман” деген айыптарды коюп, “маалыматтык согуш” жүргөн [13].

Корреспондент кырсыктын же чыр-чатактын зонасында болгондо эмоцияга берилип, окуяларды бурмаланган түрдө берүү коркунучу бар. Орус психологу О.Кравцовдун көз карашы боюнча, экстремалдык кырдаалдагы журналист бир эле учурда үч позицияда болот:

1. трагедиялуу окуянын күбөсү;
2. жабырлануучулар менен активдүү өз ара аракеттенет;
3. болгон окуяны кеңири аудиторияга көрсөтөт. Бул факторлордун бирөөсү да стрессти жаратууга жетиштүү [6].

Журналист окуянын эпицентринде же анын жанында болгондо эмоционалдык стресске кабылат, бирок ЖМК кызматкери катары ал маалыматты аудиторияга тез жеткириши керек, андыктан мындай маалыматты берүү учурунда журналист эмоционалдык кысымга кабылышы мүмкүн [9].

Жарандарга психологиялык терс таасир тийгизүүнүн алдын алуу максатында теракттын курмандыктарын, каза болгондордун сөөгүн, адамдын денелеринин сыныктарын көрсөтүүгө тыюу салынат. Бул тыюу моралдык-этикалык мүнөзгө ээ жана жабырлануучулардын жакындарын кошумча психологиялык травмадан коргойт.

Психологиялык тобокелдиктерди аныктоого болот - стресс, депрессия, PTSD (травмадан кийинки стресстин бузулушу); физикалык - иш учурунда жаракат алуу; [10].

Өзгөчө кырдаалдардын экстремалдык шарттарында журналисттердин болушунун зарылдыгы журналисттин коомдук мааниге ээ маалыматты коомчулукка жеткирүү үчүн жеткиликтүүлүгүнө таанылган жана камсыздалган укугу жана түшүндүрүү жана алдын алуу иштерин жүргүзүү зарылчылыгы менен түшүндүрүлөт. калк арасында дүрбөлөндү жоюу, учурдагы шарттарда жүрүм-турум эрежелерин түшүндүрүү, куткаруу кызматтарынын позитивдүү имиджин түзүү [9].

Экстремалдуу шарттарда алынган ар кандай маалыматтар адамга информациялык жана психологиялык таасир тийгизет жана белгилүү бир деңгээлде анын иш-аракетине жана жүрүм-турумуна таасир этет. Маалыматтык таасир адамдын психикасына, анын реалдуулукту кабылдоосуна, анын ичинде жүрүм-турум функцияларына, ошондой эле адамдын организмнин органдарынын жана системаларынын иштешине таасир этүүнү камтыйт [4].

Мультимедиялык тармактык технологиялар медиа системасында революция жасап, жаңы типтин – тармактык медианын пайда болушуна алып келди. Азыркы учурда онлайн медианын топторун (салттуу медиа түзүмдөрдүн тармактык өкүлчүлүктөрү жана тармактык структуралардын өздөрү) жана алардын түрлөрүн (онлайн журналдар, гезиттер, маалымат агенттиктери, маалымат издөө системалары, порталдар, почта тизмелери ж.б.) бөлүүгө болот.

Радионун артыкчылыгы анын информацияны чексиз аралыкка бир заматта берүү жөндөмдүүлүгүндө жана сигнал берүү учурунда (же өтө алыс аралыктарга бергенде бир аз кечигүү менен) кабыл алынат. Радио ушунчалык тез маалымат каражаты болгондуктан, ал окуя болгон учурда кабарды жеткирүүгө жөндөмдүү. Радионун дагы бир өзгөчөлүгү анын “экстра-визуалдуулугу” болуп саналат, бул үндүн мүмкүнчүлүктөрүн ишке ашырууга, телекөрсөтүү буга жол бербеген даражада мүмкүнчүлүк берет. Радионун кемчиликтери арасында, ал бир аз "мажбур" экенин белгилей кетүү керек - программаны эфирде болгон белгилүү бир убакта гана угууга болот [7].

Телекөрсөтүү маалыматты керектөөчүгө эң образдуу, экспрессивдүү жана жеткиликтүү жеткирүүчү маалымат булагы. Бул тележурналист үчүн кошумча жоопкерчиликти жаратат, анын кара ниети, катасы же шалаакылыгы телекөрүүчүгө гана эмес, үчүнчү жактарга да олуттуу зыян келтириши мүмкүн [2].

Журналисттин өзгөчө кырдаал болгон жерде түз режимдеги ишинин өзгөчөлүктөрү “Шашылыш маалымат” релизинде окуя болгон жерден түз чагылдырылышы мүмкүн. Мындай түздөн-түз кошуунун аркасында эң маанилүү жана өз убагында жаңылыктар каалаган учурда жеткиликтүү болот, башкача айтканда, алар эмне болгонун эмес, азыркы учурда эмне болуп жатканын көрсөтөт.

Бул маалыматтык программаларга жана жалпысынан телекөрсөтүүлөргө өзгөчө ишенимди пайда кылат - акыры түз эфир реалдуу убакытта пландарды жана бурчтарды өзгөртүүнү гана билдирген татаал монтаждоо жана кыскартуу мүмкүнчүлүгүн жокко чыгарат.

Өзгөчө кырдаалдагы журналистика – бул журналистиканын өзгөчө, “мобилизациялык” түрү. 2020-жылы глобалдык COVID-19 пандемиясына байланыштуу

өзгөчө кырдаал зонасында жүргүзүлүп жаткан журналисттик иш-аракеттерди жаңы илимий түшүнүүгө өзгөчө муктаж кылды. Жаңы реалдуулук изилдөөчүлөрдү экстремалдык журналистиканы башкача кароого мажбурлоодо, анткени пандемия жана анын кесепеттери салттуу кесиптик стратегияларды өзгөрттү [8, 32 б.].

Маалыматтык күн тартиби олуттуу өзгөрдү. ЖМК өзгөчө кырдаалды резонанстуу маалыматтык учур катары колдонушат, анын узактыгы кырдаалдын өзүнүн өнүгүшүнө жана ага аудиториянын тартылуу даражасына жараша болот. Пандемия жөнүндө материалдар актуалдуулугу боюнча башка бардык билдирүүлөрдөн кыйла ашып түштү. Журналисттер өтө чоң көлөмдөгү терс жана травматикалык маалыматтарды берүүгө аргасыз болушкан. Бул авторлордун өздөрү үчүн да, аудиториясы үчүн да белгилүү кесепеттерге алып келерин түшүнүү керек.

2020-жылдын 21-сентябрына карата маалымат каражаттарынын кызматкерлеринин коопсуздугу боюнча көз карандысыз уюм болгон Press Emblem Campaign тарабынан берилген маалыматка караганда, 48 өлкөдөн кеминде 373 журналист коронавирус боюнча маалымат даярдап жүрүп каза болду [8].

ММКнын функцияларынын кайсынысы өзгөчө кырдаалдардын терс кесепеттерин азайтуу үчүн “өзгөчө кырдаалдарга чейин, учурунда жана андан кийин” деген суроого төмөнкүдөй жооптор берилет:

- Өзгөчө кырдаалдарга чейин - билим берүү 82%, маалыматтык 30%, пропагандалык 19 %, психотерапиялык 6%.
- Өзгөчө кырдаалдар учурунда – маалыматтык 84%, психотерапиялык 23%, тарбиялык 9%, үгүттөө 6%.
- Өзгөчө кырдаалдардан кийин – психотерапиялык – 68,5%, үгүт – 32,6%, 18% – маалыматтык, билим берүү – 15,7%. [3].

Кыргызстандын жана Казакстандын аймагында соңку Өзгөчө кырдаал жөнүндө маалыматтарды эки өлкөдө тең берилүүсүнө бир нече саясий факторлор жана географиялык жакындык таасир этет. Ага байланыштуу Казакстандын ЖМКлары Кыргызстандагы бир катар өзгөчө абалдар тууралуу маалымат берип келет. Мисалы, кыргыз-тажик чек арасындагы жаңжалды “Turkistan TV” каналы “Кыргыз-тэжик шекарасында кақтыгыс” темасы менен 2021-жылы 30-апрелде маалымат берген. Анда жаңжал эмнеден улам чыкканы баяндалып, интернет колдонуучулары тартып алган видеолор көрсөтүлгөн.

“Astana TV” жана “Хабар 24” ж.б. жергиликтүү телеканалдар ушул эле күнү кыргыз-казак чек ара маселеси токтолуп, КРнын президенти С.Жапаровдун билдирүүсүн жана казак президенти Қасым-Жомарт Тоқаевдин кайрылуусунан үзүндү берип, саясат таануучулардын ой-пикиpleri менен сюжет жасаган.

Казакстандагы суу ташкындары тууралуу жаңылыктар согуш талаасынан келген кабарларга окшош болуп баратат - элементтер менен күрөшүүгө коммуналдык кызматкерлер менен куткаруучулар гана эмес, аскерлер да кошулду. Бул жагдайда дагы расмий жана расмий эмес маалыматтар тароодо. Жалпы, ТЖМнын билдирүүлөрүнө таянсак, официалдуу, суу каптаган аймактардагы кырдаал боюнча, куткаруучулардын иши жайлы маалымат берилет. Аталган кабар Казакстандын жергиликтүү ЖМКларынын башкы темасына дагы айланды.

Бул маалыматты Кыргызстандагы ЖМКлар дагы чагылдырууда. “УТРК”, “ЭлТР” баштаган мамлекеттик каналдардан тарта, маалыматтык сайттар, радиолордо маалымат берилип, Кыргызстандагы суу каптоо темасы кошо көтөрүлгөн сюжеттер жасалды.

Ал эми, Кыргызстандагы катуу шамалдан Бишкек, Чүй, Таласта 10 адам жабыркап, 154 объект зыянга учурады. 28-мартта болгон жагдайга карата ушундай маалымат берилип, камсыздандыруу маселесин маалыматтык текстине камтышты.

Кыргызстан жана Казакстан өзгөчө кырдаалдар жайында өлкө ичинен сырткары, Россиянын "Крокус Сити Холл" концерт залындагы террактты, Сириядагы жагдайды,

2023-жылы Туркиядагы жер титирөөнү жана башка кырдаалдарды маалыматтык берүүлөрүндө камтып келет.

### **КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАР ТИЗМЕСИ:**

1. Агеенкова ЕК. Психология кризисных и экстремальных ситуаций. Минск: МИУ; 2013. 196 с.
2. Арапова Г. Ю., Кузеванова С. И., Ледовских М. А., Пантелеев Б. Н. Освещение журналистами экстремальных ситуаций – 2-ое изд., испр. и доп. - Воронеж: ООО Фирма «Элист», 2012. – 160 с.
3. Бервенова О.В. Компенсаторные ресурсы средств массовой информации в чрезвычайных ситуациях: дис. ... канд. полит. наук. М., 2007.
4. Емельянов Г.В., Лепский В.Е., Стрельцов А.А. Проблемы обеспечения информационно-психологической безопасности России // Журнал «Информационное общество». №3, 1999 С.47-51.
5. Кадыров Р.В. «Влияние средств массовой информации на психологические последствия экстремальных ситуаций», 2015.
6. Кравцова О. Журналист в экстремальной ситуации. Газета Республика Татарстан <https://rt-online.ru/p-rubr-obsh-10125084>
7. Лукьянович А. В., Афлятунов Т. И. Анализ возможностей активного информационного воздействия средств массовой информации на население в условиях чрезвычайных ситуаций
8. Маркович А. Д. Деятельность журналиста в условиях экстремальной ситуации: проблемы травмогенности и стрессоустойчивости. Журнал Белорусского государственного университета., 2020.
9. Савинова К. М. Освещение чрезвычайных ситуаций в Российской прессе. Ростовский государственный экономический университет; 21.12.2020.
10. Тараканова Л.А., Годаль А.И. К вопросу о правовом регулировании поведения журналистов в чрезвычайных ситуациях: Текст научной статьи по специальности «СМИ (медиа) и массовые коммуникации»

### **Интернет шилтемелер:**

1. [mchs.gov.kg](http://mchs.gov.kg)
2. [gov.kz/memleket/entities/emer](http://gov.kz/memleket/entities/emer)
3. <https://www.bbc.com/kyrgyz/articles/c2xd5211zvjo>
4. <https://pk.kg/news/inner/km-kyrgyzstanda-zher-titir-kajtalanat-degen-maalymat-chyndykka-dal-kelbejt/>
5. [https://tengrinews.kz/kazakhstan\\_news/kakie-feyki-rassyilali-almatintsyi-vo-vremya-zemletryaseniya-524011/](https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/kakie-feyki-rassyilali-almatintsyi-vo-vremya-zemletryaseniya-524011/)

## **ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В КЫРГЫЗСТАНЕ**

**Советбекова Жибек Бактыбековна**

Студентка института журналистики и коммуникации

Кыргызского национального университета им. Ж. Баласагына.

Факультета журналистики и политологии

Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева.